

SVENS BIBELOVERSIGT - JOHANNESVANGELIET

Bogens hvem, hvad, hvor:

Johannes Evangeliet er skrevet for at komplementere de tre andre evangelier med gennemtænkte betragtninger over Jesu liv og tjeneste. Johannes' mål var at tilskynde mennesker til at overgive deres liv til Jesus og derved få del i Guds evige liv. Dette evangelium bidrager væsentligt til den teologiske forståelse af Jesu guddommelighed og af Helligånden.

Forfatter:

Evangeliet fremstår anonymt, men bærer tydeligt præg af, at det er skrevet af Apostelen Johannes. Kap. 21:2,7,20,24 afslører, at forfatteren er den samme som kaldes "den discipel, Jesus elskede" og var at finde blandt syv nævnte disciple.

Forfatteren var en af dem, der tilhørte Jesu inderste cirkel (13:21-26; 19:26) og var øjenvidne til begivenhederne fra begyndelsen af Jesu tjeneste (1:37-40; 2:6; 12:3; 19:35; 20:2-8).

Siden Johannes opfyldte alle disse kriterier og slet ikke nævnes ved navn i evangeliet, tyder det på at han var forfatteren. Kirketraditionen giver også enstemmigt vidnesbyrd til Johannes' forfatterskab (fx Polykarp år 150, Irrenæus år 180; Clement af Alexandria år 200).

Selvom Papias refererede til forfatteren som ældsten Johannes, er der ingen grund til at opfinde en anden end apostelen. Johannes skrev til læsere, der ikke nødvendigvis kendte Israel og derfor gav han både geografiske beskrivelser og forklarede jødiske skikke (4:4,9; 5:2-3; 11:18).

Hans målgruppe har sandsynligvis været græsktalende jøder og gudfrygtige hedninger der deltog i synagogen. Alt tyder på, at Johannes også var Jesu fætter. (Sammenlign Joh 19:25 Jesu mors søster, med Matt 27:56, Zebedæus-sønnernes mor).

Det er med til at forklare, hvorfor Jesus ved korset overdrog ansvaret for sin mor til ham (19:26). Selvom afsnittet der fremstår i 7:53-8:12 er en ægte Jesus fortælling, tyder sammenhængen og flere håndskrifter på, at det ikke var del af det oprindelige evangelium (nogle steder fremstår det efter Luk 21:28).

Tidspunkt:

Ca. år 85-90 e.Kr. Evangeliets modne teologi samt den forud-sætning; at læserne kendte til fakta omkring Jesu liv og lære (3:24), støtter den tradition, at Evangeliet blev skrevet 30 år efter de andre evangelier og 60 år efter Jesu tjeneste.

Johannes var på det tidspunkt bosat i provinsen Asien (Åb 1:9), højst sandsynligt i Efesos. Selvom det var det sidste evangelium, fik det en hurtig udbredelse og som eksempel kan nævnes at det tidligste NT håndskrift (Rylands Papyrus, Joh 18:31-33, 37-38), dateret før år 150, blev fundet i Egypten.

Motiv:

Evangeliets hovedformål ses i kap. 20:30-31. Her forklarer Johannes at han har udvalgt beskrivelser af Jesu liv med det formål, at hjælpe mennesker med at komme til tro på ham og få del i det evige liv. Evangeliet dokumenterer Jesu selvåbenbaring, andres vidnesbyrd om ham og den reaktion det fik i form af tro og vantro. Evangeliet understreger tydeligt Jesu guddommelighed og menneskelighed og afviser derved alternative jødiske og græske forklaringer om ham.

Bogens opbygning:

1:1-18	Indledende teologisk ramme.
1:1-5	Gudsordet - Jesu evige og Guddommelige herkomst.
1:6-18	Jesu frelsertjeneste og kaldet til at overgive sig til ham.
1:19-2:11	Begyndelsen på Jesu tjeneste.
1:19-34	Johannes Døbers bekendelse
1:35-51	Jesu første disciple.
2:1-11	Jesu første tegn ved brylluppet i Kana, Galilæa
2:11-12:50	Jesu offentlige tjeneste for Israel.
2:12-4:54	Undervisning og tegn i Jerusalem, Samaria og Galilæa.
5:1-47	En sabbatshelbredelse, der provokerede jødedommen.
6:1-71	Bespisningstegn og skærpelsen af kravet til disciple.
7:1-8:59	Konfrontation med hvem Jesus egentlig var.
9:1-10:42	En sabbatshelbredelse, der udfordrede åndeligt blinde.
11:1-57	Lazarus' opvækkelse og modstanden mod Jesus.

12:1-50	Et valg mellem overgivelse eller oprørsrsk vantro.
13:1-17:26	Jesu private tjeneste overfor hans disciple.
13:1-38	Fodvaskningen samt advarsler til Judas og Peter.
14:1-31	Forsikringer og befalinger til Jesu disciple.
15:1-16:33	Vintræssymbolet og fortsat undervisning.
17:1-26	Jesu forbøn for disciple.
18:1-21:25	Lidelsesberetningen og opstandelsen.
18:1-11	Jesus forrådes og arresteres.
18:12-19:16	Jesu jødiske og romerske rettergang.
19:17-37	Jesu korsfæstelse og begravelse.
20:1-29	Jesu opstandelse og tilkendegivelser i Jerusalem.
20:30-31	Opsummeringen af Evangeliets formål.
21:1-23	Jesu tilkendegivelse i Galilæa og Peters genindsættelse
21:24-25	Menighedens bekræftelse af Johannes' vidnesbyrd.

Bogens indhold:

Jesus, Guds løsning på menneskehedens behov.

Johannes' vidnesbyrd om Jesus er meget anderledes end de første tre evangelisters. De betragter Jesus udefra, mens Johannes åbenbarer Jesus indefra. Det gør han ved at gengive lange passager, hvor Jesus beskriver sin guddommelige selvforståelse og følger disse op med beskrivelser af, hvordan man kan være en ægte kristen discipel.

I. Indledning.

Jesus beskrives som Guds evige Logos, dvs. Guds mening og formål med tilværelsen. Jesus er selvstændig, men også guddommelig ét med sin himmelske Fader. Som Guds Søn blev han menneske, for at give menneskeheden den fuldkomne åbenbaring af hvem Gud er og føre dem ind i et evigt liv sammen med ham.

II. Den første uge i Jesu offentlige tjeneste.

Johannes Døber udpegede Jesus som Guds udvalgte offerlam, og den der kunne døbe mennesker med Guds Hellige Ånd. Dette vidnesbyrd førte til disciplenes første spæde tro på, at Jesus var Guds Messias. Afsnittet afsluttes med brylluppet i Galilæa hvor Jesus havde til formål at åbenbare Jesu herlige væsen.

III. Jesu selvåbenbaring i konflikt med jødedommens opfattelser.

Jesu lære og tegn åbenbarede hans himmelske væsen og drog enten mennesker til tro eller provokerede dem til modstand. Johannes udvalgte bevidst situationer i evangeliet, der viste, hvordan Jesus provokerede jødernes fejlagtige religiøse overbevisninger og brugte disse situationer til at formulere sin Messianske lære.

Jesus viste at han ikke alene var sendt af Gud, men at alt hvad han sagde og gjorde var i overensstemmelse med Guds vilje. Han var Guds frelser, hans endegyldige dommer, kilden til guddommeligt liv og Guds fuldkomne lys i verden.

Han var også Hyrde for hele Guds folk og var mørkets og dødens overmand. På trods af Jesu overbevisende tegn og myndige lære nægtede jødernes ledere at anerkende hans guddommelige autoritet, og de besluttede at henrette ham, for derved at udsukke hans trosvækkende vidnesbyrd iblandt dem.

IV. Jesu udrustning af sine disciple til at fortsætte hans mission.

Anden halvdel af Evangeliet indledes med at gengive Jesu lære skærtorsdag aften. Johannes anvendte Jesu vask af disciplenes fødder, som en illustration på den åndelige og moralske rensning som Jesu korsoffer ville effektuere.

Jesus brugte denne private aftenfest til anonymt at advare Judas imod at gennemføre sit forræderi, men også til at irettesætte Peter for selvhævdelse og overmod. Da Judas havde forladt selskabet, fortsatte Jesus med at forklare disciplene, at ægte efterfølgelse udsprang af et intimt blivende forhold til ham.

Der igennem var de forsikret både evigt liv og hans blivende nærvær hos dem igennem Helligånden. Han afsluttede med at bede om, at de og alle fremtidige disciple måtte blive bevaret og helliget igennem et ægte personlig forhold til Gud, for der igennem ville han fortsætte sin mission i verden.

V. Kulminationen af Jesu mission, hans korsdød og opstandelse.

I overensstemmelse med GT profetier blev Jesus forrådt, og ført til ypperstepræsterne for den indledende rettergang. Samtidig svigtede Peter, præcist som Jesus havde forudsagt. Efter rettergangen overdrog jøderne Jesus til romerne, for at få ham henrettet.

Pilatus, den romerske guvernør, var bevidst om Jesu uskyld og forsøgte først at tilfredsstille jøderne uden at henrette Jesus. Til sidst opgav han, af frygt for at jøderne ville klage til kejseren, og dømte Jesus til korsfæstelse. På denne måde, opfyldtes GT profetier om "Herrens lidende tjener", og Jesus gennemførte sit stedfortrædende offer, for at betale menneskehedens synd.

Inden sin død overdrog Jesus omsorgen for sin mor til den elskede discipel, for endnu var hans brødre ikke troende (7:5).

Jesu død fik to prominente medlemmer af jødernes råd til at bekende sig som sympatisører af Jesu mission, men det var først hans fysiske opstandelse fra de døde, der overbeviste disciplene om hans evige triumf.

Før sin bortgang til Himlen, gav Jesus disciplene et profetisk tegn på at de ville blive udrustet med Helligånden til at videreføre hans mission, indtil han kom igen.

Bogens temaer:

Johannes supplerede de andre evangelisters beskrivelse af Jesu liv ved at lægge vægt på Jesu guddommelige selvforståelse. Han ønskede derved at kalde mennesker til at blive Jesu disciple, men samtidig også at advare dem imod at lukke af for Jesus.

Som den længstlevende apostel, havde Johannes også til hensigt igennem sit evangelium at sikre, at den kristne åbenbaring forblev tro mod den apostoliske lære.

I Joh 1:1-18 opsummerer Johannes hvad Jesus åbenbarede om sin egen person (se 4:25-26; 9:37; 18:37).

Fordi Jesus er Gud, er hans menneskelige væsen helt i overensstemmelse med Gud (1:1,18; 5:19-47; 6:38,46, 51,58; 8:19,58; 10:31).

Syv gange i løbet af evangeliet anvendte Jesus udtrykket "Jeg er" til at forklare sin person og virke:

- 6:35,41:** Han er livets brød
- 8:12:** verdens lys
- 10:9:** døren
- 10:11,14:** den gode hyrde
- 11:25:** opstandelsen og livet
- 14,6:** vejen, sandheden og livet
- 15:1,5:** vintræet

Disse udtalelser blev suppleret af flere symboler fra GT:

- 1:29:** Påskelammet
- 2:21:** Templet
- 3:14:** Den helbredende Kobberslange"
- 3:29:** Israels Brudgom"
- 4:42:** Verdens frelser"
- 6:32:** Guds manna"
- 7:37; 8:12:** Løvhyttefestens "vand og lys" symboler

Derudover udvalgte Johannes syv undergerninger, der som tegn åbenbarede Jesu guddommelige herlighed:

- 2:1-11:** Forvandlingen af vand til vin
- 4:46-54:** Helbredelsen af hofmandens søn
- 5:1-9:** Helbredelsen af den lamme
- 6:1-14:** Besisningen af de fem tusind
- 6:16-21:** Vandringen på Genesaret sø
- 9:1-7:** Helbredelsen af den blindfødte
- 11:1-45:** opvækkelsen af Lazarus fra de døde
- 2:13-23:** Tempelrensningen
- kap.20:** opstandelsen
- 21:5-6:** den store fiskefangst

samt mange andre tegn 12:28; 14:11; 20:30, var med til at bekræfte og understøtte at Jesus i sandhed var kommet fra Gud.

Johannes fylder sit evangelium med mange forskellige mennesker, der bekendte deres tro på Jesus (fx Johannes Døber 1:26-36; 3:27-30; den samaritanske kvinde 4:28-29; den blindfødte 9:37; Martha 11:25-27 samt hans egen bekendelse 1:1-18; 3:31-36; 19:35; 20:30-31; 21:24).

Disse vidnesbyrd fra almindelige og ofte indledningsvis skeptiske mennesker er med til at anbefale troen overfor læseren. Men han viste også igennem Nikodemus (3:3.1-21; 7:50; 19:39) og disciplene (1:41-50; 6:68; 11:16; 13:38; 14:8), at troen kan være vaklende og skal udvikles indtil den til sidst kulminerer i bekendelsen af Jesus som Gud og Herre 20:28.

Selvom Jesus underviste med åndelig myndighed og udførte guddommelige tegn (5:36; 10:37), førte det ikke automatisk til at mennesker kom til tro på ham. Hvis mennesker ikke vil bøje sig for Kristus kan de ikke tro (4:48; 6:14,26; 8:42-47; 9:16; 10:25; 11:47-53).

Hvis man bevidst lukker af for hans lys (5:18; 7:20; 8:48; 9:24; 12:37-50) opstår der en vantro, som vil vokse i modstand imod Jesus og hans vidnesbyrd (10:32; 16:1-3; 19:7).

Jesus er både fuldkommen Gud og ægte menneske (1:1;14). Kristendom er den sande gudstro, for uden Jesus er jødedommens åbenbaring ufuldkommen (1:12; 3:25-30; 16:1-3).

Sakramenternes åndelige indhold er vigtigere end ritualerne (nadver se 6:51-58; dåb 13:4-11).

Baggrundsinformation:

Johannes Evangeliet adskiller sig fra de tre synoptiske evangelier Matthæus, Markus og Lukas på fire forskellige områder.

1. Stilen er helt anderledes. Johannes gengiver lange taler fra Jesus, hvor han forklarer troens indhold og indstilling, mens synoptikerne har kortere taler, der fortrinsvis underviser om kristen livsførelse.
2. Johannes undlod megen information, sandsynligvis fordi han forudsatte at læserne allerede kendte til væsentlige fakta om Jesu liv (fx Jesu fødsel, dåb, fristelse, himmelfart, nadverritualet).
3. Johannes Evangeliet har tilføjelser og gengiver mange beretninger, som de andre slet ikke nævner (fx vand til vin, Lazarus' opvækkelse, fodvaskningen).
4. Johannes har også en anden indgangsvinkel. Hans beretning koncentrerer sig om Jesu tjeneste under højtiderne i Jerusalem, mens de tre andre fortrinsvis fokuserede på Galilæa. Begreber som Guds Rige, lignelser og dæmonuddrivelse findes slet ikke i Johannes, derimod fokuserede han på tro, evigt liv, Guds Søn, lys, mørke og Jesu herlighed. De synoptiske evangelier gav den unge kirke sit evangelium, med Johannes blev det fuldmønt.

I Johannes bekendte disciplene Jesus som Kristus allerede i de første dage (1:42) mens dette først skete langt inde i tjenesten hos de synoptiske (Matt 16:17).

Dette kan forklares med, at Johannes gengav deres første spæde bekendelse mens synoptikerne gengav deres fulde overbevisning. Tempelrensningen kom i begyndelsen af Johannes og først i slutningen af de synoptiske (2:13-22; Matt 21:1-11).

Det forklares bedst med to forskellige tempelrensninger. I Johannes lå korsfæstelsen lige før påskemåltidet mens i de synoptiske lå den lige efter (18:28; 19:14,31, 42; Matt 26:17).

Da påsken var en del af de usyrede brøds fest kan de referere til forskellige påskemåltider. Ved at regne på årene i Joh 2:20 kan man datere begyndelsen af Jesu tjeneste til årene 26/27.

Evangeliet beskriver Jesu tjeneste, fra hans dåb (1:32) og viser tydeligt at Jesu mission strakte sig over mindst tre påske-højtider (2:13; 6:4; 12:5).

Bogens sammenhæng med resten af Bibelen:

Johannes supplerer de synoptiske evangeliers beskrivelse af Jesus og selvom teologien er mere moden, er man ikke i tvivl om, at det er den samme Jesus der beskrives.

Flere udtryk fra evangeliet findes også i Johannes' anden litte-ratur (1:1,14; 1 Joh 1:1; 3:19-21; 1 Joh 1:6-7; 5:24; 3:14. 13:34-35; 1 Joh 2:7; 2 Joh 5. 15:11; 16:24; 1 Joh 1:4; 2 Joh 12).

Jesu stedfortrædende død (1:29; 19:30) fører til en fuldkommen frelse (5:24; 8:36; 13:8; 20:23). Joh.3:16 er kaldt den lille bibel, fordi den formår at opsummere det kristne evangelium.

Johannes anvender udtrykket Pistueuo eis (at tro på eller have tro ind i) for at beskrive indholdet i kristent tro. Tro er mere end blot at anerkende Guds eksistens eller hans frelsende væsen. Frelsende tro indebærer, at være forenet med Jesus som Frelser og Herre (1:12; 3:16-17,36; 6:29; 8:24).

Johannes understreger at GT skrifterne vidnede om Jesus (5:39,46-47; 8:56;12:41) og at GT udtryk (1:1, 1:29), symboler (6:14; 10:11; 15:1) og profetier (12:15; 13: 18; 19:28,36-37) er nødvendige for at forklare Jesu person.

Evangeliet danner grundlag for noget af det vigtigste i NT lære om Helligånden. Helligånden benævnes som "sandhedens Ånd" (14:17) og som Talsmanden (på græsk Parakletos - en der kaldes til ens side, 14:26).

Ordet kan også oversættes som store allieret, trøster og advokat. Helligånden er usynlig men virksom ligesom vinden er det (3:8). Han genføder mennesker, så de får et personligt forhold til Gud (1:12; 3:5-8; 14:16-18; 16:7-11).

Selvom Helligånden er en selvstændig person, er han intimt forbundet med Jesus (1:33; 16:7) og udsendes på grundlag af Jesu død og herliggørelse (7:38-39).

Hans opgave er at fortsætte Jesu værk i verden, mens Jesus er i Himlen (20:22-23) og han herliggør Jesus, åbenbarer hans ord (16:12-15) og udruster Jesu disciple til tjeneste (15:26-27).

Jesus er mere end et menneske:

Jesus udførte sin mission som et ægte men syndfrit menneske (4:6; 8:46; 11:36; 19: 28,34).

Han tjente i afhængighed (5:30; 8:26; 12:49-50) og udrustet (3:34; 6:63) af Guds Ånd. I sit væsen forblev han ægte Gud og anvendte derfor Gudsnavnet "Jeg er" for at tilkendegive dette (1:1-2,18; 8:24,28,58; 18:6).

Derfor tager han også med rette imod menneskers tilbedelse og Helligåndens herliggørelse (5:23; 9:38; 16:14; 20:28).

Jøderne var heller ikke i tvivl om, at Jesus bekendte guddommelighed og derfor henrettede de ham (5:18; 10:31-39; 19: 7).

Helligånden er mere end en kraft:

Selvom Johannes vidste at ordet ånd (pneuma på græsk) er intetkøn (14:17), brugte han hankøns pronomen *han*, for at understrege at Guds Ånd er en selvstændig person (14:26).

Fader, Søn og Helligånd: Følgende vers udtrykker Guds treenige personlighed 1:1.2; 3:35-36; 14:18-20,26; 15:26 men væsens enhed (fx de ejer alle sandheden 4:23; 14:6,17).

Bogens mest kendte afsnit:

1:1-18	Opsummeringen af Jesu væsen
3:1-21	Genfødsel ved Helligånden
13:1-17:26	Disciplenes håndbog
19:17-42	Korsfæstelsen
20:30-31	Johannes Evangeliets formål
21:15-19	Peters genindsættelse